

Mit kell tudnunk a fogyatékkal élő gyermekek részvételi jogairól?

Összefoglalás

A Fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény 7. cikke leszögezi:

„1. A részes államok minden szükséges intézkedést meghoznak, hogy a fogyatékkal élő gyermekek számára más gyermekekkel azonos alapon biztosítsák valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes körű gyakorlását”

Ebben az összefoglalóban bemutatunk néhányat az UNICEF¹ szerint legjobbnak tartott gyakorlatokból azzal kapcsolatban, hogy a fogyatékkal élő gyermekek hol és hogyan tudnak részt venni az őket és a saját életüket érintő döntésekben.

Hol biztosítható a fogyatékkal élő gyermekek részvétele?

A fogyatékkal élő gyermekeknek ugyanolyan lehetőséget kell biztosítani a részvételre, mint az összes többi gyermeknek. Nagyon sokat tehetünk a fogyatékkal élő gyermekek érdekében helyi szinten. A gyerekek a saját közösségükben jelezhetik azokat a helyzeteket vagy akadályokat, melyekkel fogyatékkal élőként találkoznak, és segíthetnek megtalálni a megoldásokat, amelyekkel ezek leküzdhetők – azáltal, ha helyet kapnak a helyi bizottságokban, gyermekek vezette szervezetekben, iskolai bizottságokban, fiatalkorúak bizottságaiban, illetve parlamentjében, stb. Az UNICEF például kifejti, hogy egy fogyatékkal élő gyermek megoszthatja nézeteit a helyi közlekedéssel vagy az iskolai játszótérek megtervezésével kapcsolatban. A gyerekek kutatásokat is készíthetnek – illetve részt vehetnek bennük –, melyeknek célja információgyűjtés a politikai döntéshozatal számára, vagy helyi szolgáltatók vizsgálata abból a szempontból, hogy fogyatékos-barát szolgáltatásokat nyújtanak-e. Közösségi párbeszédet is indíthatnak a közösségen belüli előítéletekkel vagy a kiközösítéssel és azzal kapcsolatban, hogy azok hogyan csökkenthetőek. Ezt megtehetik azzal, ha írnak a helyi újságba, illetve ha részt vesznek a közösségi médiával kapcsolatos helyi kezdeményezésekben. A fogyatékossgal élő gyermekek kortársaiknak is adhatnak át ismereteket a fogyatékossgal kapcsolatban.

Országos szinten a fogyatékkal élő gyermekek a kormányzat munkájában is részt vehetnek úgy, hogy véleményt nyilvánítanak a jogszabályi reformokkal, a szakpolitikák kialakításával, a tervezéssel, az adatgyűjtéssel, és a források elosztásával kapcsolatban². Be lehet vonni őket kutatásokba, illetve fogyatékossgal kapcsolatos nézőpontjaikat meg lehet osztani

¹ UNICEF (June 2013) Take Us Seriously: Engaging Children with Disabilities in Decisions Affecting Their Lives. Letölthető innen: https://www.unicef.org/disabilities/files/Take_Us_Seriously.pdf

² UNICEF (June 2013) Take Us Seriously: Engaging Children with Disabilities in Decisions Affecting Their Lives:14

nemzeti és nemzetközi fórumokon is. A fogyatékkal élő gyermekek akár a kötelező jelentési folyamatba is bevonhatóak a Fogyatékkal Élő Személyek Jogainak Bizottsága felé.

Hogyan biztosítható a fogyatékkal élő gyermekek részvétele?

A részvétel történhet inkluzív módon vagy elkülönített keretek között is (itt a külön a fogyatékkal élő gyermekek számára kialakított terekre gondolunk), de minden részvételi lehetőség során teljes hozzáférést kell biztosítani a fogyatékkal élő gyermekek számára. Ha azonban a gyermekek az elkülönített keretek közötti részvételi lehetőséget választják, ez lehetőséget biztosíthat számukra, hogy biztonságos keretek között fejthessék ki a kifejezetten a fogyatékossgal élő gyermekekre vonatkozó véleményüket, ami aztán nem feltétlenül kerül nagyobb nyilvánosságra/amely nem feltétlenül kerülne felszínre nagyobb közegben. A részvétel mindig a gyermek beleegyezésével kell, hogy kezdődjön, önkéntes alapon, etikus módon, a fogyatékossga érzékenyen, és tiszteletet tanúsítva.

- Az UNICEF a részvételen alapuló szerepvállalás három különböző szintjét különbözteti meg:

1. Konzultatív részvétel – amikor felnőttek beszélgetnek a fogyatékkal élő gyermekekkel a tapasztalataikról. A gyerekek ezen a módon történő bevonását felnőttek kezdeményezik és irányítják, de figyelembe veszik, hogy a fogyatékkal élő gyermekek olyan tudással rendelkeznek, amely szükséges a felnőttek döntéshozatali mechanizmusainak informálásához.

2. Kollaboratív részvétel – amikor felnőtteket és gyerekeket aktívan bevonnak egy döntéshozatal vagy egy projekt bármely szintjén. Ez egy partneri viszony a felnőtt és a gyermek között, melynek során közösen hoznak döntéseket, és amely a gyermeket is megerősíti önmagában. Egy gyermek például részt vehet egy kutatásban, vagy egy szakpolitikai döntés kidolgozásában/vagy szakpolitika fejlesztésében.

Kollaboratív részvételre láthatunk példát Észtországban. A gyermekjogi biztos tanácsadó bizottságot hozott létre, amely gyermekekből áll – köztük fogyatékkal élő gyermekekkel. Ezek a gyerekek különböző, Észtországban működő ifjúsági szervezetekhez tartoztak. A bizottság segítette az ombudsmant a döntéshozatali folyamatokban³.

3. Gyermekek által vezetett részvétel – amikor a gyermekeknek lehetőségük nyílik, hogy tevékenységeket kezdeményezzenek, és képviseljék saját jogaikat. Lehetővé teszi a gyerekek számára, hogy azonosítsák a problémás ügyeket és irányítsák a folyamatokat. Itt a felnőttek sokkal inkább facilitátori szerepet vesznek fel, nem kezdeményeznek. A gyermekek például képviselhetik magukat bíróságokon, panasztételi mechanizmusokban, illetve kölcsönös kortárs oktatás során.

³ Inclusion Europe (June 2014) Rights of Children with Disabilities in the International Human Rights Framework and European Union Policy: Norms, Concerns and Opportunities. Letölthető innen: http://www.inclusion-europe.org/childrights4all/images/HoV_Policy_briefing_final.pdf

- Inkluzív tér kialakítása a gyermekek részvételéhez

Először is fontos leellenőrizni, hogy a környezet lehetővé teszi-e mindenki egyenlő részvételét (pl. vannak rámpák, az ajtók elég szélesek). Nagyon sokféle fogyatékoság létezik, így fontos, hogy kielégítsük a gyermekek egyéni szükségleteit az alapján, hogy milyen fogyatékosággal élnek. A gyermeket is meg kell kérdezni azzal kapcsolatban, hogy hogyan lehetne legjobban kielégíteni az igényeit. Mindemellett kerülnünk a segítségnyújtást a fogyatékkal élő gyermekek számára amennyiben azt nem kérik, illetve nincs rá szükségük. Legyünk nyitottak a változtatásokra a gyermekek fogadása kapcsán. Vegyük észre, hogy minden gyermek hozzá tud járulni valamivel a csoporthoz, de lehet, hogy ezt különböző módokon teszik. Továbbá fókuszáljunk a gyermek erősségeire.

A csoporthelyzetekben hagyjunk időt arra, hogy a gyermekek megismerhessék egymást. Biztassuk a fogyatékkal élő gyermekeket, hogy ugyanannyiban járuljanak hozzá a csoporthoz és ugyanazokban a kötelezettségekben vegyenek részt, mint a többi gyermek. Hozzunk olyan feladatokat, amelyek során a gyermekek tapasztalati úton tanulhatnak a fogyatékoságról. Biztassuk a gyerekeket csoportmunkára és arra, hogy párba álljanak egymással egy-egy feladat során, ha valakinek segítségre vagy támogatásra van szüksége. Ez megteremti az egyenlő lehetőségek légkörét.

További információk a sikeres részvétel megteremtésével kapcsolatban:

UNICEF (June 2013) Take Us Seriously: Engaging Children with Disabilities in Decisions Affecting Their Lives.

Letölthető innen: https://www.unicef.org/disabilities/files/Take_Us_Seriously.pdf

Készítette: Emma Anderson a Délkelet Európai Gyermekvédelmi Tudásközpont számára.

2016. december

Források:

Inclusion Europe (June 2014): Rights of Children with Disabilities in the International Human Rights Framework and European Union Policy: Norms, Concerns and Opportunities.

Letölthető innen: http://www.inclusion-europe.org/childrights4all/images/HoV_Policy_briefing_final.pdf

UNICEF (June 2013) Take Us Seriously: Engaging Children with Disabilities in Decisions Affecting Their Lives. Letölthető innen:

https://www.unicef.org/disabilities/files/Take_Us_Seriously.pdf

UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD), Article 7. Letölthető innen: <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>